

M. G. proti Litvě, rozsudek ze dne 20. 2. 2024 - Délka řízení a přiměřenost uloženého trestu ve věci sexuálního napadení nezletilého

Stěžovatel: M. G.

Žalovaný stát: Litva

Číslo stížnosti: 6406/21

Datum: 20.02.2024

Článek Úmluvy: čl. 3

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: mladistvý, přiměřená lhůta/délka řízení, procesní záruky, trestný čin pohlavního zneužití

Český právní řád: čl. 7 Listiny základních práv a svobod

Sdělení č. 59/2016 Sb. m. s, o sjednání Úmluvy Rady Evropy o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a pohlavnímu zneužívání (Lanzarotská úmluva)

§ 2 odst. 4 a 5 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

§ 20 odst. 3 zákona č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů a o změně některých zákonů

Významnost: 2

VÝBĚR ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA PRO JUSTIČNÍ PRAXI Č. 4/2024

M. G. proti Litvě, rozsudek ze dne 20. 2. 2024

Autorský komentář

Komentované rozhodnutí je významné pro praxi českých soudů zejména při rozhodování o sexuálních deliktech páchaných na dětech. V dané věci stěžovatel, jenž byl dítětem a stal se obětí sexuálního násilí, namítal, že řízení s obviněným bylo vedeno příliš dlouhou dobu, nicméně závěr Soudu o této námitce není podstatný, neboť v zásadě neuvedl žádná nová zjištění ani nevyslovil myšlenky, které by již nebyly uvedeny v jeho předchozích rozhodnutích (srov. zejména body 103 a násl.). V bodě 110 zopakoval, že pokud jde o provedení psychologických vyšetření, je třeba je provádět bez zbytečného odkladu a čekání, v bodě 112 s odkazem na Lanzarotskou úmluvu zdůraznil zajištění této bezodkladnosti v případech týkajících se sexuálních trestných činů proti dětem, jež je třeba řešit prioritně s ohledem na to, že nepřiměřená délka řízení může být dětskou obětí vnímána jako popření jejího svědectví nebo odmítnutí jejího práva být vyslyšeno a může zhoršit trauma, které již utrpěla. Soud proto shledal, že ve stěžovatelově věci celková délka řízení byla přičitatelná vnitrostátním orgánům.

Pro případnou praxi českých soudů je rozhodně důležitější ta část předkládaného rozhodnutí, která

se týká závěrů Soudu ke druhé stěžovatelově námitce, že trest, jenž byl pachateli uložen, byl příliš mírný. Lze připomenout, že pachatel byl odsouzen pro pokus sexuálního napadení (v jeho důsledku stěžovatel utrpěl lehkou újmu na zdraví v podobě posttraumatické stresové poruchy) k trestu odnětí svobody podmíněně odloženému, a k peněžitému trestu, což je odsouzení, které podle Soudu „nemohlo být považováno za přiměřené k porušení jednoho ze základních práv stěžovatele...“. Uvedený závěr svědčí o konkrétním tvrzení o nepřiměřenosti uloženého trestu, a to přesto, že Soud sám v bodě 116 uvedl, že „otázky vhodného trestu v zásadě nespádají do působnosti Úmluvy; není úkolem Soudu rozhodovat například o tom, jaká je vhodná délka trestu odnětí svobody za konkrétní trestný čin.“ Jak je patrné, sám Soud se této zásady nechrání, protože, i když ji konstatuje, s odkazem na „požadavek zakotvený v Lanzarotské úmluvě a směrnici EU“, zdůrazňuje nutnost zajistit, aby sexuální trestné činy proti dětem byly trestány účinnými, přiměřenými a odrazujícími sankcemi. Nabádá tím obecné soudy k tomu, aby v obdobných případech ukládaly „odrazující“ sankce, a proto také v komentované věci zkoumal, zda trest uložený pachateli v této věci lze považovat za zjevně nepřiměřený a zakládající porušení jednoho ze základních práv chráněných Úmluvou (viz rozsudek ze dne 14. 1. 2021, Sabalić proti Chorvatsku, č. 50231/13). Porušení těchto pravidel shledal, a to navíc i přesto, že dlouhá délka řízení svědčila pachateli ve smyslu jeho dříve zastávané judikatury, že se délka trestního řízení musí promítnout do kratší výměry trestu. Nutno dodat, jak sám Soud v této věci shledal, že nespátral porušení Úmluvy v délce uloženého trestu, ale v jeho podmíněném odložení, což dokládá i nedostatečným odůvodněním přezkoumávaných rozhodnutí, která ohledně uloženého trestu nebyla dostatečně přesvědčivá (viz bod 123).

Z uvedených argumentů podle mého názoru vyplývá, že Soud, i když poukazuje na to, že jeho přezkum není zaměřen proti ukládaným trestům, v této věci tuto zásadu určitým způsobem obešel, a porušení čl. 3 Úmluvy spatřoval v tom, že byl pachateli uložen podmíněný, a nikoliv nepodmíněný trest odnětí svobody. I když bylo důvodem i nedostatečné odůvodnění, nelze nepovažovat za důležitý závěr vyjádřený zejména v bodě 125, kde vnitrostátním soudům vytýkal, že podmíněný trest byl uložen přesto, že soudy „neuložily žádné z povinností stanovených v trestním zákoníku za tímto účelem, jako například omluvit se stěžovateli, účastnit se programů na nápravu chování, nekontaktovat stěžovatele nebo nevstupovat do jeho obydlí ...“. Podle názoru Soudu „taková sankce nemohla být považována za přiměřenou k porušení jednoho ze základních práv stěžovatele podle Úmluvy: nemohla být považována za dostatečně odstrašující k prevenci takových porušení do budoucnosti nebo být obětí vnímána jako spravedlivá“. Je tedy zjevné, že Soud se i přes svá ubezpečení o tom, že není jeho úkolem rozhodovat o výměře trestu, k přiměřenosti trestu vyjadřuje tak, že klade důraz na to, aby za sexuální delikty páchané na dětech byly ukládány přísné a odstrašující tresty a nepřímo naznačuje, že by to měly být nepodmíněné tresty. Tuto tendenci dokladuje nejen tento rozsudek, ale v obdobné věci i rozsudek ze dne 12. 12. 2023, Vučković proti Chorvatsku, č. 15798/20, jenž byl v předcházejícím čísle této Sbírký rovněž komentován.

Pro rozhodování o trestech českými soudy však na základě tohoto rozsudku nelze dovodit jejich povinnost vždy za sexuální delikty na dětech ukládat nepodmíněný trest, protože takto komentované rozhodnutí vyložit nelze, ale vyplývá z něj nutnost se v obdobných případech velice pečlivě vypořádat se všemi rozhodnými skutečnostmi podstatnými pro ukládání trestů (§ 39 a násl. tr. zákoníku), a to nejen s ohledem na osobu pachatele, ale zejména na okolnosti, za kterých byl čin spáchán, a v tomto smyslu především na důsledky, které činem vznikly u oběti, obzvláště jde-li o dětskou oběť sexuálního deliktu. Těmito skutečnostmi s odkazem na komentované rozhodnutí se Nejvyšší soud zabýval ve svém rozsudku ze dne 10. 7. 2024, sp. zn. 8 Tz 18/2024, na jehož odůvodnění zejména v bodě 66 a násl. lze ve stručnosti odkázat.

(JUDr. Milada Šámalová)

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatel byl dne 14. 8. 2014, v době, kdy mu bylo 17 let, napaden partnerem své tety, R. V. Ten spolu s dalšími příbuznými stěžovatele danou noc popíjel v bytě, v němž stěžovatel bydlel spolu se svojí matkou a dvouročním bratrem. Stěžovatel požádal R. V., aby se ztišil, na což R. V. reagoval agresivně. Stěžovatel se zamkl v pokoji sdíleném s jeho bratrem a zavolal policii. R. V. následně násilně vnikl do pokoje, několikrát stěžovatele udeřil do hlavy a trupu, stiskl mu krk a genitálie, svlékl mu spodní prádlo a vyhrožoval mu, že jej znásilní. Útok byl přerušen příjezdem policie. Od 14. do 25. 8. 2014 byl stěžovatel hospitalizován, přičemž dle lékařské dokumentace z této hospitalizace utrpěl rány do břicha a pravé ledviny, lehký otřes mozku, trpěl tinnitem a poruchou přizpůsobení.

Téhož dne, kdy došlo k napadení stěžovatele, zahájila policie vyšetřování události, které trvalo více než 1 rok a 3 měsíce. V rámci přípravného řízení byla různými znalci provedena 3 lékařská posouzení stěžovatele. Zpráva z prvního lékařského posouzení totiž nebyla dostatečně odůvodněna a zpráva z druhého posouzení byla zpracována bez přihlédnutí k podkladům přípravného řízení. Třetí lékařské posouzení pak mělo odstranit nedostatky předchozích dvou posouzení a čekalo se na něj celkem 8 měsíců. R. V. byl v listopadu 2015 obžalován mj. z trestného činu sexuálního napadení nezletilého ve stádiu pokusu. Prvoinstanční řízení trvalo celkem 3 roky a 2 měsíce. V lednu 2017 zažádal stěžovatel o provedení nového znaleckého lékařského posouzení a zároveň o provedení psychologického a psychiatrického posouzení jeho osoby s ohledem na zhodnocení dopadu trestného činu na jeho duševní zdraví, čemuž prvostupňový soud vyhověl. Závěry z již čtvrtého lékařského posouzení se shodovaly se dvěma předchozími, tedy že stěžovatel neutrpěl žádná tělesná zranění. Zpráva o psychologickém a psychiatrickém posouzení stěžovatele uváděla, že stěžovatel trpěl v důsledku napadení posttraumatickou stresovou poruchou, která představovala lehkou újmu na zdraví. Státní zástupce následně požádal o změnu v obžalobě R. V., přičemž jej dodatečně obžaloval ze způsobení lehké újmy na zdraví. Dne 28. 1. 2019 uznal prvostupňový soud R. V. vinným z pokusu o sexuální napadení nezletilého a ze způsobení lehké újmy na zdraví a odsoudil jej k trestu odnětí svobody v délce 3 let a uložil, aby R. V. zaplatil stěžovateli 6 000 EUR jako náhradu nemajetkové újmy. Jak stěžovatel, tak R. V. se proti prvostupňovému rozsudku odvolali. Odvolací soud následně změnil nepodmíněný trest odnětí svobody uložený R. V. na podmíněný. Nejvyšší soud následně toto rozhodnutí potvrdil. Celkově trvalo řízení ve věci stěžovatele 5 let a 11 měsíců.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. NAMÍTANÉ PORUŠENÍ ČL. 3 ÚMLUVY

78. Stěžovatel namítal, že délka trestního řízení proti R. V. byla příliš dlouhá a že trest uložený R. V. byl příliš mírný. Odkazoval se na čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

79. Soud opakuje, že rozhoduje o kvalifikaci právního posouzení skutkového stavu a není vázán kvalifikací poskytnutou stěžovatelem nebo vládou (viz rozsudek velkého senátu ze dne 20. 3. 2018, Radomilja a ostatní proti Chorvatsku, č. 37685/10 a 22768/12, bod 126; a rozsudek velkého senátu ze dne 25. 6. 2020, S. M. proti Chorvatsku, č. 60561/14, body 241–243). S ohledem na okolnosti případu a způsob, jakým byly formulovány stěžovatelovy námitky, Soud považuje za vhodnější zkoumat stížnosti v rámci procesní složky čl. 3 Úmluvy (pro podobný přístup viz rozsudek ze dne 3. 3. 2015, S. Z. proti Bulharsku, č. 29263/12, bod 30; a rozsudek velkého senátu ze dne 2. 2. 2021, X. a ostatní proti Bulharsku, č. 22457/16, bod 149).

Článek 3 Úmluvy zní:

„Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.“

(...)

2. Posouzení Soudu

(a) Obecné zásady

94. Soud připomíná, že ve svém posouzení, zda osoba byla „podrobena ... zacházení“, které je „nelidské nebo ponižující“ ve smyslu čl. 3 Úmluvy, je jeho obecným přístupem zdůraznit, že zacházení musí dosáhnout minimální úrovně závažnosti, aby spadalo do rozsahu působnosti tohoto ustanovení. Posouzení dané úrovně je relativní a závisí na všech okolnostech případu, zejména na délce zacházení, jeho fyzických nebo duševních následcích a v některých případech na pohlaví, věku a zdravotním stavu oběti. Při určování, zda bylo dosaženo minimální úrovně závažnosti, může Soud zohlednit i další faktory, zejména: účel, za kterým bylo špatné zacházení způsobeno, spolu s úmyslem nebo motivací, která za ním stála, ačkoli absence úmyslu ponížít nebo zhanobit oběť nemůže jednoznačně vyloučit shledání porušení čl. 3; kontext, ve kterém došlo ke špatnému zacházení, jako je atmosféra zvýšeného napětí a emocí; a zda byla oběť ve zranitelné situaci (viz rozsudek velkého senátu ze dne 25. 6. 2019, *Nicolae Virgiliu Tănase* proti Rumunsku, č. 41720/13, body 116–117, a tam uvedené odkazy).

95. Obecné zásady týkající se procesních závazků smluvních států podle čl. 3 Úmluvy, zejména v případech sexuálního zneužívání dětí, byly shrnuty v rozsudku ze dne 2. 2. 2021, X. a ostatní proti Bulharsku, č. 22457/16 (cit. výše, body 176–178 a 184–192, a tam uvedené odkazy).

96. Soud zejména připomíná, že ze závazku provést vyšetřování vyplývá požadavek bezprostřednosti a přiměřené rychlosti. V této souvislosti Soud považuje za zásadní požadavek, aby bylo vyšetřování zahájeno a provedeno neprodleně. Bez ohledu na konečný výsledek řízení musí ochranné mechanismy stanovené vnitrostátním právem v praxi fungovat v přiměřené době tak, aby bylo možné uzavřít meritorní posouzení konkrétních případů předložených orgánům (tamtéž, bod 188).

97. Kromě toho, pokud oficiální vyšetřování vedlo k zahájení řízení u vnitrostátních soudů, musí řízení probíhat jako celek, včetně fáze před soudy, v souladu s pozitivními závazky podle čl. 3 Úmluvy. To zahrnuje tresty uložené na konci těchto řízení. Ačkoli neexistuje absolutní povinnost, aby všechna trestní stíhání skončila odsouzením nebo uložením určitého trestu, vnitrostátní soudy by neměly za žádných okolností dovolit, aby závažné útoky na fyzickou a duševní integritu zůstaly nepotrestané, nebo aby byly závažné trestné činy potrestány příliš mírnými tresty. Úkolem Soudu je tedy přezkoumat, zda a do jaké míry vnitrostátní soudy podrobily věc pečlivému přezkoumání požadovanému čl. 3 Úmluvy tak, aby nedošlo k oslabení odrazujícího účinku soudního systému a významu role, kterou má hrát při prevenci porušení zákazu špatného zacházení (viz rozsudek ze dne 3. 11. 2015, *Myumyun* proti Bulharsku, č. 67258/13, body 66–67; rozsudek ze dne 14. 1. 2021, *Sabalić* proti Chorvatsku, č. 50231/13, bod 97; a rozsudek ze dne 8. 11. 2022, *Vardanyan a Khalafyan* proti Arménii, č. 2265/12, bod 83).

98. V neposlední řadě je z judikatury Soudu zřejmé, že v případech, kdy mohly být oběťmi sexuálního zneužívání děti, dodržování pozitivních závazků vyplývajících z čl. 3 vyžaduje v rámci řízení před vnitrostátními soudy účinnou implementaci práva dětí na to, aby byl přednostně zohledněn jejich zájem a aby byla řádně zohledněna jejich zvláštní zranitelnost a odpovídající potřeby. Tyto požadavky jsou také stanoveny v dalších mezinárodních nástrojích relevantních pro daný případ, jako jsou například Lanzarotská úmluva a nástroje přijaté Evropskou unií ... Obecněji se Soud domnívá, že v případech potenciálně zahrnujících sexuální zneužívání dětí musí být procesní závazek podle čl. 3 Úmluvy vykládán ve světle povinností vyplývajících z jiných příslušných mezinárodních nástrojů, a to například Lanzarotské úmluvy (viz rozsudek ze dne 2. 2. 2021, X. a ostatní proti Bulharsku, č. 22457/16, bod 192, a tam uvedené odkazy).

(b) Použití výše uvedených zásad na projednávanou věc

99. Pokud jde o okolnosti věci, Soud musí nejprve určit, zda zacházení, které stěžovatel utrpěl, dosáhlo požadované úrovně závažnosti, aby jej bylo možné podřadit do oblasti působnosti čl. 3 Úmluvy (viz obecné zásady uvedené v bodu 94 výše). Soud konstatuje, že vnitrostátní soudy zjistily následující skutečnosti: když bylo stěžovateli 17 let, byl napaden ve svém vlastním domově členem své širší rodiny (partnerem své tety); pachatel vnikl do stěžovatelova pokoje silou, několikrát ho udeřil do hlavy a trupu, stiskl mu krk a genitálie, sundal mu spodní prádlo a vyhrožoval mu znásilněním ...; tyto události vedly k tomu, že stěžovatel trpěl posttraumatickou stresovou poruchou ... Soud nemá důvod zpochybňovat vymezení skutkového stavu vnitrostátními soudy. Soud uvádí, že stěžovatel, jako nezletilá osoba vystavená fyzickému útoku za výše uvedených okolností, byl ve stavu zranitelnosti, a nemá důvod pochybovat o tom, že hrozba znásilnění musela být stěžovatelem vnímána jako dostatečně reálná, aby mu způsobila značný strach, úzkost a duševní utrpení. Dále Soud uvádí, že vláda nerozporuje, že skutečnosti tohoto případu spadají do oblasti čl. 3 Úmluvy. Vzhledem k výše uvedenému Soud konstatuje, že napadení dosahuje minimální úrovně závažnosti podle tohoto ustanovení. Soud tedy uvádí, že stěžovatel předložil hájitelné tvrzení, které vyvolávalo povinnost vnitrostátních orgánů provést účinné vyšetřování týkající se špatného zacházení.

100. Soud poznamenává, že přípravné řízení bylo zahájeno ve stejný den, kdy stěžovatel podal oznámení příslušným orgánům ... Navíc je přesvědčen, že orgány přijaly rozumná opatření ke shromáždění důkazů, jako je výslech svědků a získání forenzních posudků, a že určily podstatné skutečnosti a identifikovaly odpovědnou osobu. Stěžovatel také nenamítal, že by byly opomenuty některé podstatné kroky ve vyšetřování. Taktéž před Soudem nenamítal podjatost vnitrostátních orgánů, které vyšetřování prováděly, nebo jeho způsobilost se na něm účastnit.

101. Soud dále poznamenává, že vnitrostátní orgány přijaly opatření ke zohlednění zranitelnosti stěžovatele vyplývající ze skutečnosti, že se jako nezletilý stal obětí pokusu sexuálního napadení. Konkrétně státní zástupce nařídil vyšetřujícím orgánům, aby prošetřily možnost, že napadení mohlo stěžovateli způsobit fyzickou bolest, přičemž uznal, že stěžovatel nemusel být schopen oznámení podat sám ...; během projednávání věci před soudem prvního stupně byly posouzeny stěžovatelovy potřeby zvláštní ochrany a bylo mu umožněno neúčastnit se soudních jednání a nebýt vyslýchán u soudu ...; dále soudy uznaly, že existence některých drobných nesrovnalostí ve výpovědích obětí sexuálních trestných činů nepředstavuje důvod k pochybnostem o jejich celkové věrohodnosti, a to s ohledem na šok, stres nebo stud, které mohou zažívat kvůli povaze takových trestných činů ...

102. Soud zdůrazňuje, že v případech, kdy mohly být obětmi sexuálního zneužívání děti, vyžaduje dodržování pozitivních závazků vyplývajících z čl. 3 v rámci řízení před národními soudy účinnou implementaci práva dětí na to, aby byl přednostně zohledněn jejich zájem a aby byla řádně zohledněna jejich zvláštní zranitelnost a odpovídající potřeby (viz rozsudek ze dne 2. 2. 2021, X. a ostatní proti Bulharsku, č. 22457/16, bod 192). Soud je přesvědčen, že vnitrostátní orgány v tomto ohledu následovaly postoj Soudu.

103. Současně Soud opakuje, že závazek provést účinné vyšetřování obsahuje také požadavek bezprostřednosti a přiměřené rychlosti (viz příslušné obecné zásady citované v bodě 96 výše).

104. V projednávaném případě bylo trestní řízení zdlouhavé - trvalo celkem pět let a jedenáct měsíců. Více než rok a tři měsíce trvala fáze přípravného řízení ... a tři roky a dva měsíce fáze projednávání věci před soudem prvního stupně ...

105. Soud se domnívá, že nelze říci, že vnitrostátní orgány zůstaly nečinné: vyšetřující orgány vyslýchaly svědky, konaly další vyšetřovací opatření ... a soud prvního stupně plánoval jednání podle možností stran a jejich zástupců; některá jednání byla odročena nebo zrušena z důvodů, které byly přičitatelné stěžovateli ...

106. Soud však uvádí, že faktorem, který nejvíce přispěl k celkové délce řízení, byl počet lékařských posouzení, která měla za cíl zjistit závažnost zranění, která stěžovatel utrpěl, a čas potřebný k jejich provedení. Zejména jde o tři posouzení, která byla provedena během přípravného řízení různými znalci, protože první zpráva byla nedostatečně odůvodněna ... a zpráva v rámci druhého posouzení byla vyhotovena bez zohlednění podkladů z přípravného řízení ... Bylo tedy nezbytné provést opakovaná posouzení, protože předchozí obsahovala závažné nedostatky, které narušily způsobilost vyšetřování zjistit rozsah stěžovatelových zranění [viz, *mutatis mutandis*, rozsudek ze dne 8. 11. 2016, Kraulaidis proti Litvě, č. 76805/11, bod 60; a srov. rozsudek ze dne 15. 11. 2018, V. D. proti Chorvatsku (č. 2), č. 19421/15, bod 73].

107. Třetí lékařské posouzení, které bylo nařízeno za účelem odstranění nedostatků a rozporů dvou předchozích, trvalo osm měsíců, během nichž nebyly provedeny žádné jiné vyšetřovací úkony ... I když se zdá, že alespoň část z těchto průtahů lze přičíst tomu, že stěžovatel neposkytl odborníkům určité dokumenty ... Soud nebyl informován o tom, kdy byl stěžovatel vyrozuměn o potřebě dodatečných úkonů a o délce výsledných průtahů. Ať je tomu, jak chce, stěžovatel nebyl jediným odpovědným za čas potřebný k provedení třetího lékařského posouzení - v této souvislosti Soud odkazuje na skutečnost, že jedno jednání znalců bylo zrušeno, protože se někteří znalci nedostavili ... - a nebyl odpovědný za to, že bylo nutné provést několik takových posouzení.

108. Navíc, další posouzení stěžovatelových tělesných zranění bylo provedeno během projednávání případu Kaunaským okresním soudem. Je pravda, že toto posouzení bylo nařízeno na žádost stěžovatele, která se zdála být založena spíše na jeho nesouhlasu s výsledky třetího znaleckého posouzení, než na nedostacích tohoto posouzení ... Soud však zdůrazňuje, že vnitrostátní soud nebyl povinen této žádosti vyhovět, pokud nepovažoval další lékařské posouzení za nezbytné (viz rozsudek velkého senátu ze dne 14. 4. 2015, Mustafa Tunç a Fecire Tunç proti Turecku, č. 24014/05, bod 180).

109. Soud také zdůrazňuje, že provádění několika lékařských posouzení v různých fázích vnitrostátního řízení nejen prodloužilo tato řízení, ale také snížilo schopnost každého následného posouzení přesně určit zranění stěžovatele, protože fyzické známky těchto zranění se s plynutím času staly méně viditelnými.

110. Soud dále poznamenává, že ačkoli orgány během přípravného řízení nařídily tři lékařská posouzení, která měla za cíl zjistit rozsah tělesných zranění stěžovatele, nehodnotily dopad napadení na jeho duševní zdraví; takové posouzení bylo nařízeno soudem prvního stupně a až poté, co si jej stěžovatel sám vyžádal ... V této souvislosti Soud zdůrazňuje zvláštní zranitelnost mladých osob a zvláštní psychologické faktory v případech týkajících se sexuálního zneužívání nezletilých (viz rozsudek ze dne 4. 12. 2003, M. C. proti Bulharsku, č. 39272/98, bod 183; a rozsudek ze dne 20. 3. 2012, C. A. S. a C. S. proti Rumunsku, č. 26692/05, bod 81). Soud také připomíná důvodovou zprávu k Lanzarotské úmluvě, která uvádí, že některé sexuální trestné činy proti dětem nemusí zahrnovat žádnou fyzickou újmu, ale jejich psychologický dopad může mít hluboké a dlouhodobé důsledky ... , a směrnici EU stanovující minimální standardy práv, podpory a ochrany obětí trestných činů, která uvádí, že násilí spáchané členem rodiny oběti může způsobit systematické psychické a fyzické trauma s vážnými důsledky, protože pachatel je osoba, které by oběť měla moci důvěřovat ... Proto Soud považuje za povinnost vnitrostátních orgánů provést psychologické vyšetření bez zbytečného odkladu a bez čekání na to, až stěžovatel sám o takové vyšetření požádá (viz, *mutatis mutandis*, rozsudek velkého senátu ze dne 2. 2. 2021, X. a ostatní proti Bulharsku, č. 22457/16, bod 213).

111. Dále Kaunaský okresní soud vydal dne 8. 2. 2017 rozhodnutí žádající SSPS [Státní soudně psychiatrická služba - pozn. překladatele] o provedení psychologického a psychiatrického posouzení stěžovatele, s čímž však SSPS začala až o rok později (v únoru 2018) a dokončeno bylo až v květnu 2018 ... V důsledku toho bylo řízení před soudem odročeno na jeden rok a tři měsíce. Soud si je sice vědom pracovního vytížení znalců a odborníků, ale opakuje, že je na státu, aby organizoval svůj

soudní systém tak, aby umožnil jeho institucím splnit požadavky Úmluvy (viz rozsudek ze dne 11. 7. 2017, Mardosai proti Litvě, č. 42434/15, bod 55, a tam uvedené odkazy).

112. V této souvislosti Soud také odkazuje na Lanzarotskou úmluvu, která vyžaduje, aby smluvní strany zajistily, že vyšetřování a trestní řízení v případech týkajících se sexuálních trestných činů proti dětem budou řešeny prioritně a budou provedeny bez neodůvodněných zdržení ... Podle důvodové zprávy k této úmluvě může být nepřiměřená délka řízení dětskou obětí vnímána jako popření jejího svědectví nebo odmítnutí jejího práva být vyslyšeno a může zhoršit trauma, které již utrpěla ...

113. Proto Soud shledává, že celková délka vnitrostátního řízení byla přičitatelná vnitrostátním orgánům, a tak není naplněn požadavek bezprostřednosti a přiměřené rychlosti podle čl. 3 Úmluvy.

114. Navíc toto nebyl jediný nedostatek, který snižoval kvalitu vyšetřování a v důsledku toho jeho celkovou účinnost.

115. Soud zejména nemůže přehlédnout skutečnost, že stěžovatel musel podstoupit několik vyšetření za účelem zjištění zranění, která utrpěl v důsledku napadení: po jeho počáteční hospitalizaci ... byl nejméně dvakrát osobně vyšetřen dalšími lékaři a znalci ... a po více než třech letech od napadení se musel podrobit psychologickému a psychiatrickému vyšetření ... Soud poznamenává, že Lanzarotská úmluva a příslušné směrnice EU obsahují požadavek omezit počet výsledků dětských obětí sexuálních napadení a omezit lékařská vyšetření na minimum, aby nebyly nuceny znovu prožívat události, které zažily, a nebylo jim tak způsobeno trauma a sekundární viktimizace ... Soud se proto domnívá, že požadavek, aby se stěžovatel opakovaně podrobil lékařským vyšetřením kvůli tomu, že předchozí znalci neposkytli řádně odůvodněné a komplexní zprávy (viz výše uvedený bod 106), jakož i požadavek, aby se podrobil psychologickému posouzení několik let po popsanych událostech, protože orgány opomněly takové posouzení nařít v dřívější fázi řízení (viz výše uvedený bod 110), představovaly riziko, že mu způsobí další trauma, a byly proto neslučitelné s povinností státu, který má zajistit, že bude náležitě zohledněna zvláštní zranitelnost dítěte a jeho potřeby (viz rozsudek velkého senátu ze dne 2. 2. 2021, X. a ostatní proti Bulharsku, č. 22457/16, bod 192; a rozsudek ze dne 9. 2. 2021, N.Ç. proti Turecku, č. 40591/11, bod 111).

116. Soud se dále zabývá argumentem stěžovatele, že trest uložený R. V. byl příliš mírný. Připomíná, že otázky vhodného trestu v zásadě nespádají do působnosti Úmluvy; není úkolem Soudu rozhodovat například o tom, jaká je vhodná délka trestu odnětí svobody za konkrétní trestný čin (viz rozsudek velkého senátu ze dne 24. 1. 2017, Khamtokhu a Aksenčik proti Rusku, č. 60367/08 a 961/11, bod 55, a tam uvedené odkazy). Přesto však Soud připomíná, že aby byl splněn procesní závazek podle čl. 3 Úmluvy, neměly by vnitrostátní soudy za žádných okolností umožnit, aby závažné útoky na fyzickou a duševní integritu zůstaly nepotrestány nebo aby závažné trestné činy byly trestány nepřiměřeně mírnými tresty (viz příslušné obecné zásady citované v bodě 97 výše; viz také ... požadavek zakotvený v Lanzarotské úmluvě a směrnici EU zajistit, že sexuální trestné činy proti dětem budou trestány účinnými, přiměřenými a odrazujícími sankcemi). Proto musí Soud zkoumat, zda trest uložený R. V. lze považovat za zjevně nepřiměřený k porušení jednoho ze základních práv Úmluvy [viz rozsudek ze dne 14. 1. 2021, Sabalić proti Chorvatsku, č. 50231/13, bod 98 (iii), a tam uvedené odkazy].

117. S ohledem na výše uvedené limity své role (viz bod 116 výše) považuje Soud za hlavní otázku v tomto případě nikoliv délku trestu uloženého R. V. (tři roky), ale skutečnost, že výkon tohoto trestu byl podmíněně odložen. Poznamenává, že rozhodnutí o podmíněném odkladu trestu bylo založeno alespoň částečně na délce řízení ...

118. I když nelze vykládat procesní závazek státu podle čl. 3 Úmluvy tak, že ti, kteří spáchají nebo se

pokusí spáchat sexuální napadení, musí v každém případě vykonat trest odnětí svobody (viz, *mutatis mutandis, ibid.*, bod 97, a tam uvedené odkazy), Soud považuje za důležité, aby rozhodnutí o podmíněném odložení trestu uloženého za takový trestný čin bylo řádně odůvodněno, aby nevznikl dojem beztrestnosti a aby byla zajištěna účinná odrazující funkce trestů za trestné činy v sexuální oblasti, zejména ty spáchané proti nezletilým.

119. V tomto případě Soud konstatuje, že povinnost soudů odůvodnit rozhodnutí o podmíněném odložení výkonu trestu je stanovena také v judikatuře Nejvyššího soudu ...

120. Stěžovatel tvrdil, že vnitrostátní soudy neposkytly dostatečné důvody pro své rozhodnutí, že účelu trestu lze dosáhnout, aniž by R. V. vykonal tříletý trest odnětí svobody, který mu byl uložen ... Soud sdílí názor stěžovatele z níže uvedených důvodů.

121. Soud konstatuje, že ačkoli Kaunaský krajský soud uvedl, že při rozhodování o podmíněném odložení výkonu trestu je třeba brát v úvahu okolnosti, za kterých byly trestné činy spáchané, a charakter odsouzeného, neposkytl žádné vysvětlení, které okolnosti spáchaní trestného činu nebo které aspekty charakteru R. V. odůvodňovaly rozhodnutí o podmíněném odložení trestu ... Ve svém podání k Nejvyššímu soudu stěžovatel argumentoval, že činy R. V. si zaslouží přísný trest, zejména proto, že stěžovatel byl nezletilý, napadení se odehrálo v přítomnosti jeho dvouletého bratra a R. V. měl předchozí trestní záznam ... Nicméně Nejvyšší soud se těmito argumenty nezabýval ... Navíc se zdá, že žádný ze soudů nezohlednil skutečnost, že pokus o znásilnění se odehrál v domově stěžovatele, kde se měl cítit v bezpečí a že R. V. byl členem jeho širší rodiny (viz, *mutatis mutandis*, rozsudek velkého senátu ze dne 12. 11. 2013, Söderman proti Švédsku, č. 5786/08, bod 86). V této souvislosti Soud poznamenává, že v souladu s příslušnými mezinárodními dokumenty by skutečnost, že trestný čin spáchal člen rodiny nebo osoba žijící s dítětem ve společné domácnosti, měla v souvislosti s odpovědností pachatele představovat přitěžující okolnost ...

122. Soud také bere na vědomí, že žádost R. V. o podmíněné zbavení trestní odpovědnosti byla soudy zamítnuta z důvodu, že R. V. přiznal svou vinu jen částečně, jeho výpovědi během trestního řízení byly nekonzistentní a nijak nenahradil stěžovateli nemajetkovou újmu ... Soudy však nezohlednily relevanci těchto okolností, když dospěly k závěru, že účelu trestu lze dosáhnout, aniž by R. V. vykonal svůj trest.

123. Soud proto nemůže shledat, že vnitrostátní soudy poskytly dostatečné a přesvědčivé důvody k odůvodnění podmíněného odložení trestu R. V., a to vzhledem k okolnostem spáchaní trestného činu, jeho charakteru nebo jiným penologickým důvodům. Za těchto okolností může Soud pouze konstatovat, že délka řízení hrála významnou roli při rozhodnutí soudů o podmíněném odložení trestu. Již bylo konstatováno, že tato délka byla přičitatelná především vnitrostátním orgánům (viz bod 113 výše).

124. Soud uznává, že zmírnění trestu nebo jeho podmíněné odložení z důvodu nepřiměřené délky řízení může představovat vhodný způsob nápravy při porušení práva obviněného na rozhodnutí o obviněních proti němu v „přiměřené lhůtě“, které je zaručeno čl. 6 odst. 1 Úmluvy ... V tomto případě však nebylo ani během vnitrostátního řízení, ani v řízení před Soudem tvrzeno, že by podmíněné odložení trestu bylo nutné k zajištění práv R. V. podle čl. 6 odst. 1. I když Soud zdůrazňuje, že není jeho úkolem zasahovat do výběru trestních opatření učiněného vnitrostátními soudy, v tomto případě nemůže dospět k závěru, že rozhodnutí o podmíněném odložení trestu R. V. bylo přijato po pečlivém zvážení všech relevantních okolností případu (viz, *mutatis mutandis*, rozsudek ze dne 25. 3. 2021, Smiljanić proti Chorvatsku, č. 35983/14, bod 90), jako je věk a stav zranitelnosti oběti (stěžovatele), okolnosti, za kterých k útoku došlo ... , rodinný vztah mezi stěžovatelem a R. V. a postavení R. V. jako autority ... a důsledků útoku na fyzické a duševní zdraví stěžovatele ...

125. Soud si je vědom, že podmíněné odložení výkonu trestu a podmíněčné propuštění může být užitečným prostředkem k ovlivnění chování pachatele a zajištění trvalejší ochrany oběti (viz rozhodnutí o přijatelnosti ze dne 23. 10. 2012, Irene Wilson proti Spojenému království, č. 10601/09, věc, která byla řešena z pohledu čl. 8 Úmluvy; ...). V tomto případě však vnitrostátní soudy R. V. neuložily žádné z povinností stanovených v trestním zákoníku za tímto účelem, jako například omluvit se stěžovateli, účastnit se programů na nápravu chování, nekontaktovat stěžovatele nebo nevstupovat do jeho obydli ... Místo toho bylo R. V. nařízeno zaplatit 1 000 EUR do státního fondu na podporu obětí trestných činů; z vládních sdělení také vyplývá, že R. V. musel kontaktovat svého probačního úředníka emailem jednou za dva týdny a osobně se s ním potkávat jednou za dva měsíce ... Podle názoru Soudu taková sankce nemohla být považována za přiměřenou k porušení jednoho ze základních práv stěžovatele podle Úmluvy: nemohla být považována za dostatečně odstrašující k prevenci takových porušení do budoucna nebo být obětí vnímána jako spravedlivá (viz, *mutatis mutandis*, rozsudek ze dne 20. 12. 2007, Nikolova a Velichkova proti Bulharsku, č. 7888/03, body 60-63; a rozsudek ze dne 17. 1. 2012, Zontul proti Řecku, č. 12294/07, bod 107).

126. V této souvislosti Soud poznamenává, že příslušný litevský zákon byl od té doby změněn, aby vyloučil možnost podmíněného odložení trestu v případě spáchání trestných činů v sexuální oblasti ...

127. Ačkoli stěžovatel obdržel od R. V. částku 6 000 EUR jako náhradu nemajetkové újmy ... , Soud připomíná, že účinné odrazení od závažných činů, jako jsou úmyslné útoky na fyzickou integritu osoby, kde jsou ohroženy základní hodnoty a podstatné aspekty soukromého života, vyžaduje účinný trestněprávní rámec. Proto, v případech jako je tento, nelze považovat přiznání odškodnění za dostatečné k naplnění závazků smluvního státu podle čl. 3 Úmluvy (viz, *mutatis mutandis*, rozsudek ze dne 20. 11. 2018, Pulfer proti Albánii, č. 31959/13, bod 71, a tam uvedené odkazy).

128. S ohledem na výše uvedené úvahy a s přihlédnutím k tomu, co bylo pro stěžovatele v rámci řízení v sázce, délce tohoto řízení a trestu uloženému pachateli, Soud dospěl k závěru, že vnitrostátní orgány nenaplnily své procesní závazky podle čl. 3 Úmluvy.

129. Proto došlo k porušení čl. 3 Úmluvy v jeho procesní složce.

II. K POUŽITÍ ČL. 41 ÚMLUVY

130. Článek 41 Úmluvy stanoví:

„Jestliže Soud prohlásí, že byla porušena Úmluva nebo její protokoly, a jestliže vnitrostátní právo zúčastněné Vysoké smluvní strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků tohoto porušení, Soud přizná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Újma

131. Stěžovatel požadoval 10 000 EUR z titulu nemajetkové újmy.

132. Vláda uvedla, že tento nárok je nepřiměřený a nepodložený.

133. Soud nemá důvod pochybovat o tom, že porušení procesní složky čl. 3 Úmluvy zjištěné v tomto případě způsobilo stěžovateli utrpení a úzkost. Částku požadovanou stěžovatelem však považuje za nepřiměřenou, zejména s ohledem na skutečnost, že mu byla přiznána náhrada nemajetkové újmy ve vnitrostátním řízení (viz ... , *mutatis mutandis*, rozsudek ze dne 1. 3. 2018, Selami a ostatní proti Severní Makedonii, č. 78241/13, bod 108). S ohledem na tyto úvahy a na základě spravedlnosti Soud přiznává stěžovateli 8 000 EUR z titulu nemajetkové újmy a případnou daň.

B. Náklady řízení

134. Stěžovatel rovněž požadoval 605 EUR jako náhradu nákladů řízení vynaložených v řízení před Soudem. Předložil fakturu vystavenou jeho advokátem a doklady prokazující, že tuto částku advokátovi zaplatil.

(...)

136. Podle judikatury Soudu má stěžovatel nárok na náhradu nákladů a výdajů, pokud bylo prokázáno, že byly skutečně a nezbytně vynaloženy a jsou přiměřené co do výše (viz mimo jiné rozsudek velkého senátu ze dne 9. 3. 2023, L. B. proti Maďarsku, č. 36345/16, bod 149). V projednávaném případě Soud s ohledem na dokumenty, které má k dispozici, a na výše uvedená kritéria vyhověl nároku v plném rozsahu a přiznal stěžovateli v této položce částku 605 EUR plus případnou daň, která mu může být uložena.

VÝROK

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *Prohlašuje* stížnost za přijatelnou;

2. *Rozhoduje*, že došlo k porušení čl. 3 Úmluvy v jeho procesní části;

3. *Rozhoduje*,

(a) že žalovaný stát má stěžovateli zaplatit ve lhůtě tří měsíců ode dne, kdy rozsudek podle čl. 44 odst. 2 Úmluvy nabude právní moci, následující částky:

(i) 8 000 EUR ... jako náhradu nemajetkové újmy;

(ii) 605 EUR ... jako náhradu nákladů řízení;

(...)

4. *Zamítá* v ostatním návrh na přiznání spravedlivého zadostiučinění.

(...)

(Zpracovala Mgr. Žofie Čermáková)